

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

**Coğrafiya fakültəsi “Xarici ölkələrin
iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm”
kafedrası**

BAKALAVR PİLLƏSİ ÜÇÜN

P R O Q R A M

(II Kurs)

İXTİSAS – 050810 “TURİZM İŞİNİN TƏŞKİLİ”

FƏNN – “TURİZM HÜQUQU”

BAKİ – 2021

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

**Coğrafiya fakültəsi “Xarici ölkələrin
iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm”
kafedrası**

BAKALAVR PİLLƏSİ ÜÇÜN

P R O Q R A M

(II Kurs)

İXTİSAS – 050810 “TURİZM İŞİNİN TƏŞKİLİ”

FƏNN – “TURİZM HÜQUQU”

**Bakı Dövlət Universiteti Coğrafiya fakültəsi
Elmi Şurasının 28 sentyabr 2021-ci il
sayılı iclasının qərarı ilə fənn proqramı kimi
təsdiq edilmişdir.**

BAKİ - 2021

Elmi redaktor:

Soltanova Həbibə Bayraməli q. – BDU, Coğrafiya fakültəsi, Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm kafedrasının müdiri, c.e.n., dosent

Tərtib edən:

Dərgahov Vüqar Səttar o. - BDU, Coğrafiya fakültəsi, Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm kafedrasının baş müəllimi, c.e.n.

Rəy verənlər:

1.AMEA, Akad. H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun baş elmi işçisi, c.e.n. **Kərimov Rövşən Nəriman oğlu.**

2. BDU, Coğrafiya fakültəsi, Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm kafedrasının müəllimi, c.ü.f.d. **Talıbov Səbuhi Əlibala oğlu.**

TURİZM HÜQUQU

İzahat vərəqi

”Turizm hüquqi” fənni “Turizm işinin təşkili” ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün II kursun payız semestrində 60 saat (30 saat mühazirə, 30 saat seminar) həcmində planlaşdırılmışdır.

Fənnin tədrisində əsas məqsəd tələbələrə turizm hüququnun əsas anlayışları, turizm müəssisələrinin, resurslarının, infrastrukturunun hüquqi rejimi, turizmdə müqavilə və sazişlərin tənzimlənməsi, beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə hüquqi tənzimləmə, turizmin dövlət tənzimləməsinin istiqamətləri, bu sahədə beynəlxalq və milli standartlama və sertifikatlaşdırma haqqında geniş və ətraflı biliklər verməkdir. Fənn turizm sənayesi üzrə sahibkarlıq subyektlərinin tənzimlənməsi, hüquqi statusu, bu sahədə beynəlxalq və milli tənzimləmə vasitələri, turizmə birbaşa və bilavasitə təsir edən qanunlar və qaydaları öyrənilir. Tələbələr fənnin məzmunu üzrə turizm fəaliyyəti zamanı vergi, sığorta, pasport, viza rəsmiyyətçiliyi, gömrük və sərhad rejimi, istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi və mübahisəli məsələlərin həlli yollarını mənimsəyəcəkdir. Eyni zamanda, Azərbaycanda ekoturizm fəaliyyətinin əsas istiqamətləri, təşkili formaları və istiqamətləri haqqında biliklərə yiyələnəcəkdir.

Fənnin mənimsənilməsi nəticəsində tələbələr **bilməlidir**:

- Turizm hüququnun anlayışların və təşkili formalarını;
- Turizm sənayesi və resursları hüquqi rejimin;
- Turizm növləri üzrə sahibkarlıq fəaliyyətinin təşkilin;
- Turizmə birbaşa və bilavasitə təsir edən qanun və qaydaları;
- Beynəlxalq turizm institutlarının tövsiyyə və tələblərin;

Bacarmalıdır:

- Turizmdə beynəlxalq və milli tənzimləmə vasitələrini izah etməyi;
- Turizm hüququna aid əsas anlayışları izah etməyi;
- Turizmdə dövlət tənzimləmə vasitələrini təhlil etməyi;
- Turizm növləri üzrə tənzimləmənin istiqamətlərini izah etməyi;

- Turizmde sahibkarlıq fəaliyyətinə təsir edən qanunları təhlil etməyi;
- Turizm sahibkarlıq suyektlərinin təsis olunması, fəaliyyətinin hüquqi rejimini təhlili etməyi.
- Turizm sənayesində istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi və mübahisəli məsələlərin həll olunmasını izah etməyi.

Yiyələnməlidir:

- Turizm hüququnun beynəlxalq və milli səviyyədə tənzimlənməsinə;
- Turizm sahəsində obyektlərin hüquqi statusunun müəyyən etməyi;
- Turizmin dövlət tənzimlənməsinin forma və metodlarını;
- Turizm sahibkarlıq subyektlərinin təşkili və ləğv olunmasını;
- Turizm sənayesinə təsir edən qanunlarının tətbiqini;
- Turizm sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq formalarının təşkilinə.

Mövzuların saatlara görə bölgüsü

№	Mövzular	Cəmi	O cümlədən	
			Müh.	Məş.
1.	Turizm hüququnun anlayışları və təsnifatı	4	2	2
2.	Turizmde müqavilə, sazişlərin tənzimlənməsi və beynəlxalq əməkdaşlıq	4	2	2
3.	Turizm sahəsindəki obyektlərin hüquqi rejimi	4	2	2
4.	Turizm sahəsində beynəlxalq təşkilatlar cərçivəsində əməkdaşlığın tənzimlənməsi	4	2	2
5.	Turizm fəaliyyətinin dövlət tənziminin əsasları	4	2	2

6.	Turizm sənayesinin standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması	4	2	2
7.	Turizm firmalarının fəaliyyətinin normativ-hüquqi əsasları	4	2	2
8.	Mehmanxana və digər ona bərabər tutulan gecələmə yerləri və iaşə müəssisələrinin fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi	4	2	2
9.	Turizmdə nəqliyyat xidmətlərinin hüquqi tənzimlənməsi	4	2	2
10.	Turizmdə vergi qoymanın normativ-hüquqi tənzimi	4	2	2
11.	Turizmdə sığorta xidmətlərinin hüquqi tənzimi	4	2	2
12.	Turizmdə pasport və viza rəsmiyyətçiliyi	4	2	2
13.	Sərhəd və gömrük rəsmiyyətçiliyin hüquqi tənzimi	4	2	2
14.	Turizmdə istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsinin normativ-hüquqi tənzimi	4	2	2
15.	Turizmdə müqavilə şərtlərinin pozulmasına görə münaqişələrin həlli qaydaları	4	2	2
	CƏMİ:	60	30	30

1.Turizm hüququnun anlayışları və təsnifat istiqamətləri.

Turizm hüququnun anlayışı, növləri və təsnifatı. Turistlərin və turizm obyektlərinin hüquqi statusu. Turizm sənayesi subyektlərinin hüquqi statusu. Turizm idarələrinin hüquqi statusu. Turizm sahəsində qeyri-kommersiya təşkilatlarının hüquqi statusu. Turistlərin hüquq və

vəzifələri. Turist və səyahətçilərin hüquqi statusu. Beynəlxalq əlaqələrdə turizm və səyahətin hüquqi formaları. Turizm sahəsində hüquqi məsuliyyət və qanunun aliliyinin təmin edilməsi [1,3,4,6].

2. Turizm də müqavilə, sazişlərin tənzimlənməsi və beynəlxalq əməkdaşlıq

Müqavilə və sazişlərin növləri. Turizm və səyahətlərə dair çoxtərəfli müqavilə və sazişlər. Turizm sahəsində ikitərəfli müqavilələr. Turizm sahəsində universal beynəlxalq müqavilələr. Müqavilənin məzmunu və tərəfləri. Müqavilənin müddəti və şərtləri. Turizm də istifadə edilən müqavilənin növləri və tipləri. Müxtəlif müqavilələrin formaları. Turizm müəssisələri arasında müqavilə münasibətləri (həvalə etmə, komisiya və s.). Turizm müəssisəsi və turist arasında münasibətlərin rəsmiləşdirilməsi (Turizm yollayışı, xidmət göstərilməsi üçün müqavilə, ilkin müqavilə və s.) Müqavilənin bağlanması qaydası və onun işləməsi üçün hüquqi rejim. Müqavilənin qüvvədən düşmə şərtləri. Beynəlxalq və regional müqavilələrin turizm sahəsində əməkdaşlığında rolu. Azərbaycan Respublikasının turizmə dair beynəlxalq müqavilələri [1,3,4,6,9].

3. Turizm sahəsindəki obyektlərin hüquqi rejimi

Turizm sahəsindəki obyektlərin anlayışı, növləri. Turist resurslarının hüquqi rejimi. Turizm sənayesi obyektlərinin hüquqi rejimi. Turizm infrastrukturuna obyektlərinin hüquqi rejimi. Turizm sahəsində informasiya resurslarının, sistemlərinin və texnologiyalarının hüquqi rejimi [3,4,5,7].

4. Turizm sahəsində beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın tənzimlənməsi.

Beynəlxalq əməkdaşlığın hüquqi tənzimlənməsi. Turizm də universal, regional və ixtisaslaşdırılmış təşkilatlar səviyyəsində əməkdaşlıq. Dövlətin beynəlxalq turizm münasibətlərində iştirakının xüsusiyyətləri. Turizm sahəsində qəbul edilmiş çoxtərəfli beynəlxalq sənədlər.

5. Turizm fəaliyyətinin dövlət tənziminin əsasları

“Turizm fəaliyyətinin dövlət tənzimi” anlayışı. Turizm fəaliyyətinin dövlət tənzimi prinsipləri. dövlət tənzimlənməsinin vasitələri və

istiqamətləri. Turizm fəaliyyətinin dövlət tənziminin məqsədi. Turizm fəaliyyətinin dövlət tənziminin metodları. Dövlət tənzimlənməsinin kefiyyət göstərciləri. Dövlət tənzimi və beynəlxalq təcrübə. Azərbaycan Respublikasında hüquqi-normativ aktlar sistemi. Azərbaycan Respublikasında turizm sahəsində münasibətləri tənzimləyən qanunlar və digər qanunvericilik aktları: “Turizm haqqında” AR Qanunu, turizmin inkişafına dair milli proqramlar, Ölkə Prezidentinin fərman və sərəncamları [1,2,4,10].

6. Turizm sənayesinin standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması

Standartlaşmanın səviyyələri. Beynəlxalq, regional və milli standartlaşma. Beynəlxalq standartlaşma təşkilatı –İSO. Turizm məhsulunun standartlaşması üçün hüquqi baza. Yerləşmə vasitələrinin standartlaşdırılması. Nəqliyyat vasitələrinin standartlaşdırılması. Turizmdə mövcud olan Dövlət standartları (Mehmanxanaların təsnifatı-AZS 081-2006; çimərliklərin təsnifatı –AZS 266-2007; mehmanxana və mehmanxana tipli obyektlərdə ictimai işə müəssisələrinin təsnifatı-AZS 294-2008; yerləşdirmə vasitələri: ümumi tələblər-AZS 369-2009; turist marşrutlarına tələblər-AZS 370-2009; termin və təyinatlar-AZS 371-2009). Azərbaycan Respublikasında turizm xidmətlərinin sertifikatlaşdırmasının hüquqi-normativ tənzimi. Mehmanxana xidmətlərinin sertifikatlaşdırılması qaydaları [2,4,7,10].

7. Turizm firmalarının fəaliyyətinin normativ-hüquqi əsasları

Hüquqi və fiziki şəxs (turizm firması) anlayışı. Hüquqi şəxsin (turizm firmasının) səlahiyyəti. Turizm müəssisəsinin təşkilatı-hüquqi formasının seçimi. Müəssisənin təşkilatı-hüquqi formasının (məhdud məsuliyyətli cəmiyyət, səhmdar cəmiyyət, birgə müəssisə) qısa xarakteristikası. Hüquqi şəxsin strukturu. Firmanın təsis sənədlərinin hazırlanması. Nizamnamə və təsis müqaviləsi. Firmanın dövlət qeydiyyatı. “Bir pəncərə” prinsipi və ASAN qeydiyyat. Hüquqi şəxsin (turizm firmasının) yenidən təşkili və ləğv edilməsi [2,6,14,15].

8.Mehmanxana və digər ona bərabər tutulan gecəlmə yerləri və iaşə müəssislərinin fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi

Mehmanxanaların fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsinin ümumi xüsusiyyətləri Turizm müqavilələrində otel fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi və iaşə xidmətlərinin göstərilməsi. Otel fəaliyyətinin, qonaqpərvərlik və iaşə müqavilələrinin tərtibi. Sağlamlıq-müalicə müəssisələrinin fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi. Turizmdə əyləncə sənayesinin hüquqi tənzimlənməsinin ümumi xüsusiyyətləri. Turizm sahəsində əyləncə xidmətlərinin göstərilməsinə dair müqavilələr Otelin fəaliyyətinin tənzimlənməsində beynəlxalq təcrübə. Azərbaycanda mehmanxana və iaşə müəssisələrin tənzimlənməsinin hüquqi əsasları [3,6,10,14].

9.Turizmdə nəqliyyat xidmətlərinin hüquqi tənzimlənməsi

Turist daşımalarının hüquqi tənzimlənməsinin ümumi xüsusiyyətləri. Turizm nəqliyyat daşımaları üzrə müqavilənin tərtibi və hüquqi tənzimlənməsi.Beynəlxalq və milli səviyyədə nəqliyyat xidmətlərinin tənzimlənməsinin hüquqi əsasları. Hava nəqliyyatı ilə turist daşımalarının hüquqi tənzimi. Turist və səyahətçilərin gəmilərlə daşımalarının hüquqi tənzimi. Turizmdə avtonəqliyyat daşımaları və onun hüquqi tənzimlənməsi. Dəmir yolu nəqliyyatında turistlərə göstərilən xidmətlərin formaları. Nəqliyyat xidmətlərində beynəlxalq daşımaların hüquqi statusu [1,3,5,6,9].

10. Turizmdə vergi qoymanın normativ-hüquqi tənzimi

Azərbaycan Respublikasında vergi qanunvericiliyin əsasları. Vergilər haqqında qanun və vergi məcələsi. Vergi məcələsində dəyişikliklər və onların izlənməsi. Turizm şirkətlərinə tətbiq edilən rüsumlar və vergilər. Yerləşmə müəssisələrində vergi tutmanın xüsusiyyətləri. İctimai iaşə və restoranların vergiyə cəlb olunması. Azərbaycan Respublikasında vergi qoyma sistemi. Əlavə dəyər vergisi. Sadələşmiş vergi. Mənfəət vergisi. Vergi tutmada beynəlxalq təcrübə [2,5,7,11].

11. Turizmdə sığorta xidmətlərinin hüquqi tənzimi

Sığorta haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Turizmdə sığortanı tənzimləyən hüquqi normalar. Sığorta növləri. İcbari və könüllü sığorta. Turistlərin könüllü tibbi sığortası. Turistlərin və turizm şirkətlərinin əmlakının sığortası. Ölkədən kənarında avtomobil nəqliyyatı ilə turist daşımalarının sığortalanması. Məsuliyyətin sığortası. Sahibkarlıq fəaliyyətinin sığortası. Sığorta şəhadətnamələrinin növləri. Sığorta xidmətlərində beynəlxalq təcrübə [4,5,6,18].

12. Turizmdə pasport və viza rəsmiyyətçiliyi

Azərbaycan respublikasında ümum vətəndaşlıq pasportunun verilməsi qaydaları. Ümumvətəndaşlıq pasportunun dəyişdilməsi şərtləri. Pasport-viza rejimi. Vizanın təyinatı. Vizanın tipləri və növləri. Viza ilə və vizasız girişin özəllikləri. Müxtəlif kateqoriyadan olanlar üçün viza rəsmiləşdirilməsi qaydası. Azərbaycanda viza münasibətləri üzrə dövlət siyasəti. Şengen sazişi və vizası [4,6,8,13,14,15].

13. Sərhəd və gömrük rəsmiyyətçiliyin hüquqi tənzimi

Turist qruplarının sərhəd-keçid məntəqələrindən buraxılmasının hüquqi tənzimlənməsi. Valyuta aparılması və gətirilməsi qaydaları. Malların rüsumsuz aparılması qaydası. Sərhəddən mədəni irs, bədii əsərlər və s. keçirilmə qaydaları. Sərhəddə sanitar və veterinar nəzarət. Sərhəd və gömrük nəzarətindən keçmə qaydaları. Gömrük bəyannaməsi. Şifahi və yazılı bəyannamə. “Yaşıl”, “sarı” və “qırmızı” dəhliz. Turizmdə sərhəd və gömrük nəzarətinin sadələşdirməsi istiqamətləri [4,5,7,15,16].

14. Turizmdə istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsinin normativ-hüquqi tənzimi

İstehlakçıların hüquqları. Əsas prinsiplər. İstehlakçıların müdafiəsinin hüquqi əsasları. İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsinin pozulması zamanı mülki-hüquqi məsuliyyət. Dəyən ziyanın ödənilməsi. Turizm sahəsində istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsinin tənzimlənməsindəki özəlliklər. İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsində beynəlxalq təcrübə [1,5,6,9,19].

15. Turizmdə müqavilə şərtlərinin pozulmasına görə münaqişələrin həlli qaydaları

Beynəlxalq müqavilə və razılaşmaları pozmağa görə dövlətlərin məsuliyyəti və onlara tətbiq edilən sanksiyalar. Mübahisələrin arbitraj araşdırılması. Turistə dəyər ziyanı görə milli turizm administrasiyasının məsuliyyəti. Müqavilə şərtlərini pozduqlarına görə turist və ekskursiyaçıların məsuliyyəti. Hüquqların bərpası istiqamətində görülən tədbirlər. Firma, otel, nəqliyyat, əyləncə, ictimai işə, mədəni və təbii xüsusi qorunan obyektlərdə turistlərin hüquqlarının pozulmasına görə məsuliyyət[3,4,5,10,19].

Əsas ədəbiyyat

1. Əliyev Əmir İbrahim oğlu, Aslanov Elnur Zakir oğlu. Beynəlxalq turizm hüququ. Dərslük. Bakı, 2011,475 səh. İSN: 978-9952-8039-1-4
2. Bilalov B.Ə. Turizm fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Bakı: 2006
3. Barth, Stephen C. Hospitality law : managing legal issues in the hospitality industry / 2012, 506 p
4. Nihat Demirtaş Turizm mevzuatı, İSN: 978-975-482-906-8 © Ankara Üniversitesi, 2010, 554 s.
5. Л.В. Богатырева, Т.Ю. Жданова, Д.В. Полутина Государственное и муниципальное управление в сфере туризма (Перевод с английского): учебник / коллектив авторов ; под общ. ред. Е.Л. Писаревского. — М. :Федеральное агентство по туризму, 2014. — 192 с.
6. Правовое обеспечение туризма : учебник / коллектив авторов ; под общ.ред. Е.Л. Писаревского. — 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Федеральное агентство по туризму, 2017. — 392 с.
7. Право Европейского Союза. Учебное пособие. Отв. ред. С.Ю.Кашкин. М., ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008, 304 с.

Əlavə ədəbiyyat

8. Правовое регулирование в сфере туризма : учебное пособие для вузов /В.А. Золотовский, Н.Я. Золотовская. — М. : Юрайт, 2016. — 247 с.

9. Волошин Н.И. Правовое регулирование в туризме : учебник / Н.И. Волошин. — Советский спорт, 2007. — 503 с.
10. <http://www.e-qanun.az> Turizm haqqında qanun
11. <http://e-qanun.az> Azərbaycan respublikasının vergilər məcələsi
12. <http://www.taxes.gov.az/> qanunlar-taxes.gov.az
13. <http://www.e-qanun.az> pasportlar haqqında e-qanun
14. <http://e-qanun.az> elektorn vizalar
15. <http://e-qanun.az> viza verilməsinin tənzimlənməsi
16. <https://customs.gov.az> ›Azərbaycan Respublikası Gömrük məcələsi
17. <http://www.e-qanun.az> › Sığorta haqqında - E-QANUN
18. <https://isb.az> ›"İcbari sığortalar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu
19. <http://www.e-qanun.az> ›istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında qanun